

ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ВЕЛИКОБЕРЕЗОВИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЗАДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ БАЛАНСУ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ

Великобerezовицька територіальна громада (ТГ) межує: на півночі – із Тернопільською ТГ, на сході – із Великогаївською ТГ, на півдні – із Микулинецькою ТГ, на заході – із Купчинецькою та Золотниківською громадами і на північному-заході – із Підгороднянською громадою (рис. 1). Загальна площа Великобerezовицької територіальної громади станом на 1 січня 2023 року становить 20 тис. га, чисельність населення 23 174 особи [2].

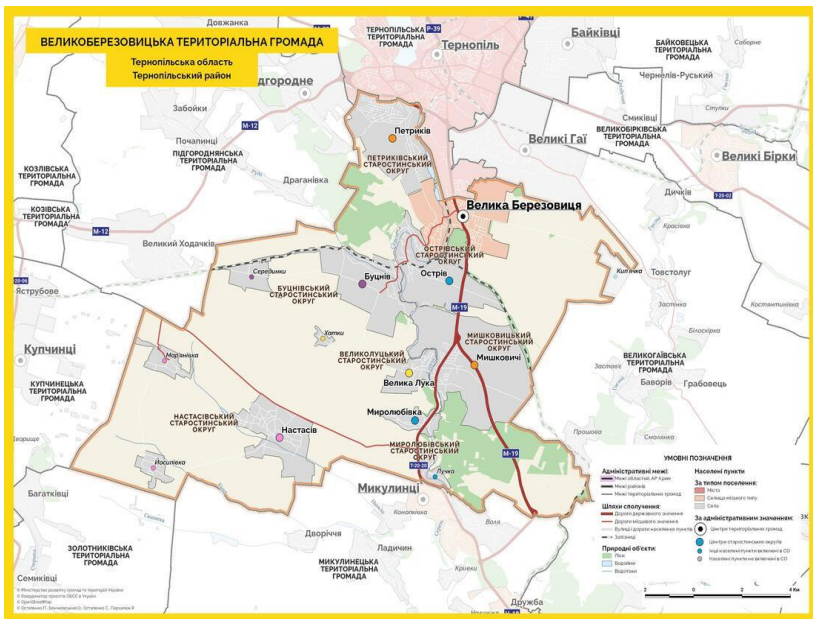

Рис. 1. Просторове положення Великобerezовицької територіальної громади

У структурі землекористування Великобerezовицької територіальної громади найбільшу площу займають

сілськогосподарські угіддя – 82,5%, розораність громади – 67,5%, лісистість – 13%, частка забудованих земель складає 6,5% (рис. 2).

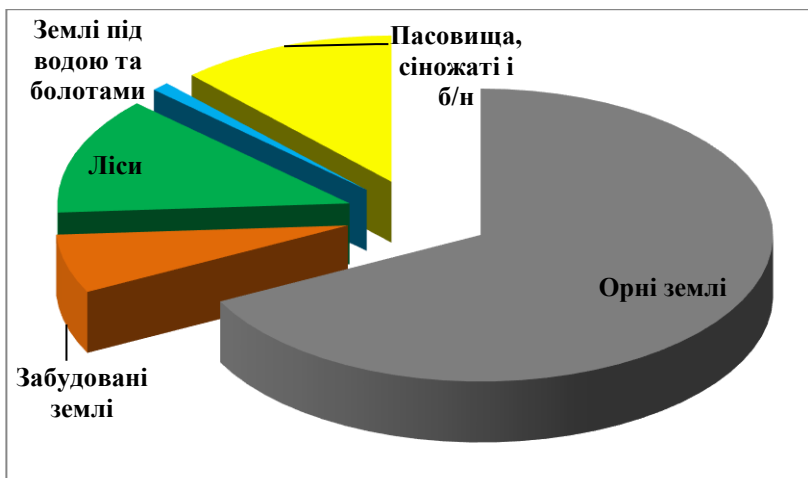

Рис. 2. Структура землекористування Великоберезовицької ТГ

Аналіз територіальних відмінностей співвідношення природних та антропогенних земельних угідь Великоберезовицької територіальної громади показав значну їх диференціацію і відмінність від науково обґрунтованих норм (частка природних угідь 26%). Враховуючи основні засади концепції сталого розвитку нами розроблено оптимізаційну модель землекористування Великоберезовицької територіальної громади, яка знаходяться у зоні широколистяних лісів із нормативним показником лісистості – 23-40%. Запропонована модель враховує загальносвітові тенденції щодо співвідношення площ угідь під природною рослинністю та антропогенних земельних ділянок (60:40).

В основу запропонованої моделі покладено принцип рівноваги та паритетного розвитку господарства. Це означає, що використання земельних та інших природних ресурсів і розвиток господарської (соціально-економічної) діяльності на досліджуваній території не повинні погіршувати якості довкілля

і стану природних геосистем [5]. Реалізувати такий підхід потрібно впродовж певного періоду часу, змінивши цільове призначення земель та організувавши їх ландшафтнo-адаптоване використання [4].

Враховуючи високу розораність (67,5%) Великоберезовицької територіальної громади, її в середньому необхідно скоротити на 24%. Зважаючи на особливості ландшафтів Тернопільської області, реальне скорочення орних земель пропонуємо проводити за рахунок малопродуктивних, слабо- і середньоеродованих земель та оброблювальних земель в межах водоохоронних зон. Частина земель такого типу з крутизною схилу більше 5° рекомендується під заліснення, що сприятиме зростанню лісистості території на 12%. Інша частина вилучених орних земель з крутизною схилів менше 5° підлягатиме залуженню, що дасть можливість довести частку пасовищ, сіножатей до 24%. Проведення таких оптимізаційних заходів сприятиме зростанню частки земель під природними угіддями досліджуваної території із 26% до 50%.

Таким чином, оптимізаційна структура землекористування Великоберезовицької територіальної громади включатиме: 43,5% – орних земель, 25% – лісів та лісовкритих площ, 24% – сіножатей, пасовищ і б/н, 6,5% – забудованих земель і 1% – земель під водою та болотами (рис. 3).

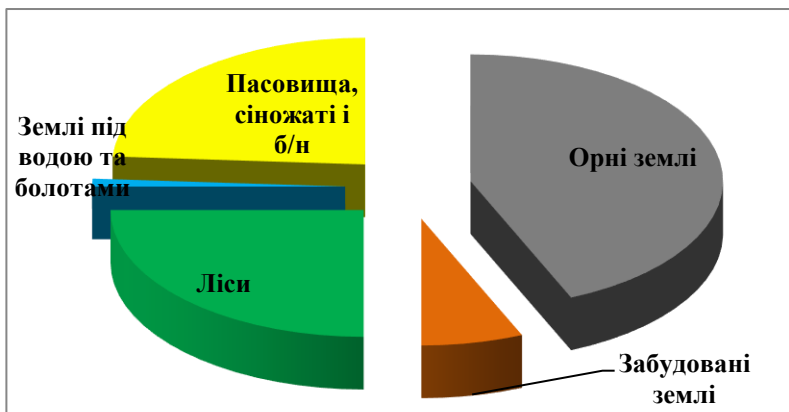

Рис. 3. Оптимізаційна структура землекористування Великоберезовицької ТГ

За методикою Міжурядової групи з питань зміни клімату [3], нами оцінено вплив різних типів земельних угідь на викиди та асиміляцією CO₂. Враховуючи усередненні показники впливу різних типів земель на зміни клімату в одиницях CO₂ еквіваленті на гектар (табл. 1) та просторовий аналіз структури землекористування Великоберезовицької громади встановлено, що досліджувана територія є емітентом парникових газів. При сучасній структурі землекористування Великоберезовицька ТГ продукує 3760 т CO₂. За умови реалізації оптимізаційної моделі землекористування, досліджувана територія перейде із категорії емітента парникових газів до поглинача, поглинаючи за рік близько 13,7 тис. т CO₂.

Таблиця 1

Оцінка впливу земельних угідь Великоберезовицької ТГ на зміни клімату в одиницях CO₂ еквіваленті на гектар

Категорія земель	Коефіцієнт тон CO ₂ екв на 1 га	Реальна площа угідь, га	Викиди парникових газів, тонн	Оптимальн а площа угідь, га	Викиди парникових газів, тонн
Орні землі	1,18	13500	15 930	8787	10368,7
Пасовища і сіножаті	0,03	1445	43	1818	55,0
Лісові площі	-4,78	2555	-12 213	5050	-24 139
Землі під водою	0,0	170	0	170	0
Забудовані землі	0,0	1300	0	1300	0
Усього			3760		-13715,3

Отже, у ході проведеного дослідження встановлено, що частка природних угідь у структурі землекористування Великоберезовицької ТГ становить 26%. Для доведення структури земельних угідь громади до оптимальних показників запропоновано скоротити розораність на 24% та збільшити

лісистість на 12%, за рахунок вилучення сильноеродованих та малопродуктивних земель. Реалізація таких заходів сприятиме зменшенню продукування парникових газів (в еквіваленті CO₂) земельними угіддями громади та змінить статус досліджуваної території із емітента на поглинача парникових газів.

Література:

1. Великоберезовицька територіальна громада. URL: <https://vbsr.gov.ua>
2. Децентралізація. Офіційний сайт. URL: <http://decentralization.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міжурядової групи з питань зміни клімату Intergovernmental Panel on Climate Change. URL: <https://www.ipcc.ch>
4. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічні основи. За заг. ред. проф. П.Г. Казьміра. Львів: СПОЛОМ, 2009. 254 с
5. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку природоохоронних систем Поділля: концептуальні підходи, практична реалізація. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 320 с.
6. Tsaryk L., Yankovs'ka L., Tsaryk P., Novyts'ka S., Kuzyk I. Geocological problems of decentralization (on Ternopol region materials). *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. Vol. 29.(1). 2020. P. 196-205. DOI: <https://doi.org/10.15421/112018>

Вадим ГРИЦЮК, магістрант
Науковий керівник: д. геог. н., проф. **Царик Л. П.**

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ БАСЕЙНУ РІЧКИ ІКВИ В МЕЖАХ КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Актуальність дослідження: У контексті погіршення стану навколишнього середовища і поглиблення екологічної